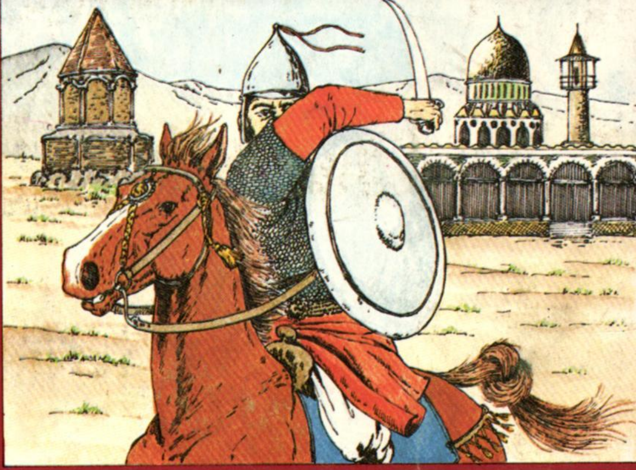
RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ

KARACAN

İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ

KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİS

Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yönetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

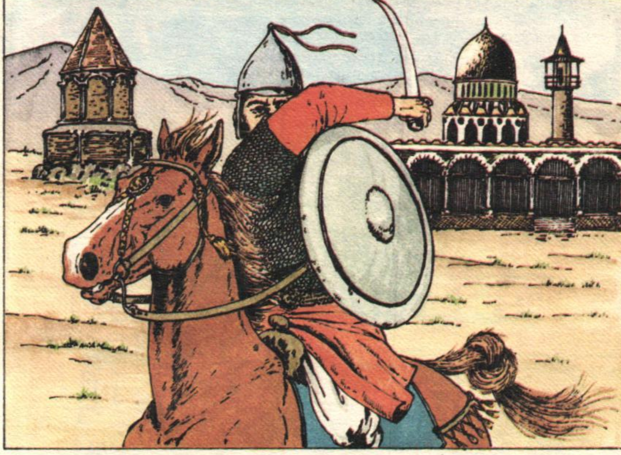
Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı ve Metin Yazarı: **DENİZ DAĞDELEN**
Danışma Kurulu: **Prof. Dr. TAHSİN YAZICI, Doç. Dr. ALİ İHSAN GENCER, Doç. Dr. MEHMET ÖZSAİT, Doç. Dr. İSMET MİROĞLU, PAUL MANDRİNİ, ALBERTO CABADO, EUGENİO ZOPPİ**
Resimleyen: **TÜRKAY ÖZBURSALI**

Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Müdür Yardımcısı: **M. SABİT UÇUK**
İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **ALİ ALPASLAN**

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 20.2.1984 tarih ve 01771 sayılı kararı ve ek 3.4.1984 tarih ve 2152 sayılı kararı ile ilk 5 sayısı özellikle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile ortaokul öğrencilerine tavsiye edilmiş olup, bu sayısı da onaya sunulmuştur.

Renk Ayrımı: **ÇALİ GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASIMEVİ**

Adres: **KARACAN YAYINLARI,** Basın Sarayı, Cağaloğlu/İstanbul
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ

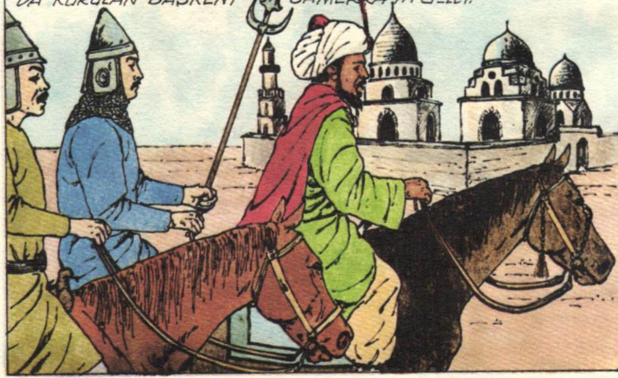
İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ

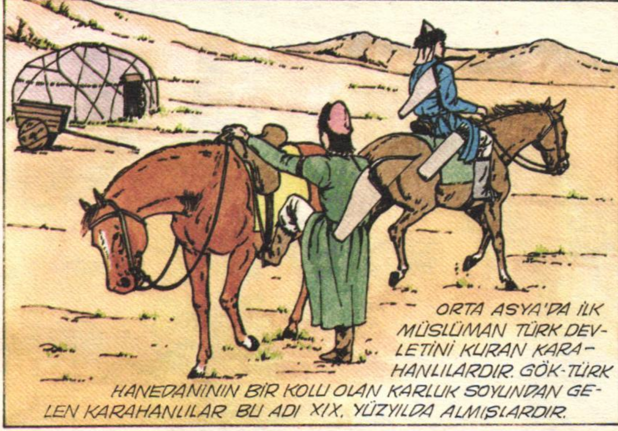

TÜRKLER İSLÂMİYETİ HİÇBİR BASKI ALTINDA KALMADAN, KENDİ RIZALARI İLE KABUL ETTİLER.

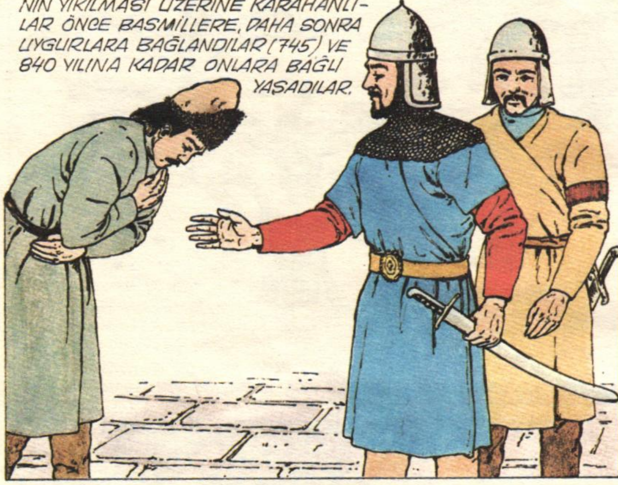

ZATEN UZUN ZAMANDAN BERİ TEK TANRI İNANCINA SAHİPTİLER. AHİRETE VE RUHUN ÖLÜMSÜZ-LÜĞÜNE İNANIYORLAR VE TANRI'YA KURBAN ADIYORLARDI.

TÜRKLERİN ARAPLARLA BARIŞÇI AMAÇLARLA İLİŞKİ KURMA-
LARI İLK KEZ ABBASİLER DEVRİNDE GERÇEKLEŞTİ. VII. YÜZYILIN
İKİNCİ YARISINDA HORASAN VALİSİNİN
EMRİNDE 2.000 TÜRK
OKÇUSU VARDI.

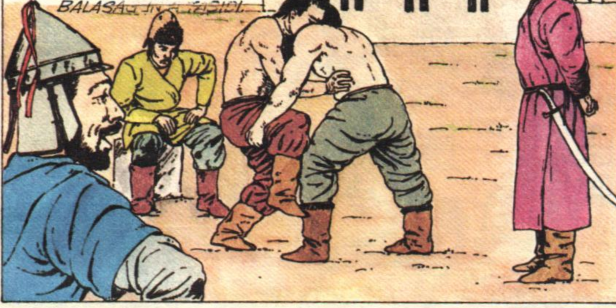

MU'TASIM ZAMANINDA (833-842) TAMAMEN TÜRK GENÇLE-
RİNDEN KURULU BİR HASSA BİRLİĞİ HALİFE'NİN EŞLİĞİNDE, 836'-
DA KURULAN BAŞKENT SAMERRA'YA GELDİ.

ORTA ASYA'DA İLK
MÜSLÜMAN TÜRK DEV-
LETİNİ KURAN KARA-
HANLILARDIR. GÖK-TÜRK
HANEDANININ BİR KOLU OLAN KARLUK SOYUNDAN GE-
LEN KARAHANLILAR BU ADI XIX. YÜZYILDA ALMIŞLARDIR.

BU YÜZYILA
KADAR YAZILMIŞ
OLAN METİNLER-
DE "İLAK-HAN-
LAR" VEYA
"HAKANİYE"
ADLARI İLE
ANILIRLAR.

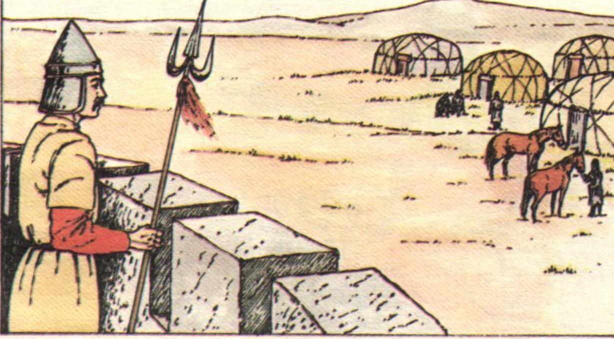

VI. YÜZYILDA KURULAN GÖK-TÜRK DEVLETİ'NİN DOĞU KANADI-
NIN YIKILMASI ÜZERİNE KARAHANLI-
LAR ÖNCE BASMİLLERE, DAHA SONRA
UYGURLARA BAĞLANDILAR (745) VE
840 YILINA KADAR ONLARA BAĞLI
YAŞADILAR.

UYGUR DEVLETİ'NİN YIKILMASI ÜZERİNE KARAHAN YABGUSU
EGEMENLİĞİNİ İLÂN ETTİ. BAŞKENT
ORDU'YDU.

TÜRK GELENEKLERİNE UYGUN OLARAK DEVLETİN BAŞINDA İKİ HÜKÜMDAR VARDI. DOĞU'DA, ORDU'DA OTURAN ASIL HÜKÜMDAR "ARSLAN KARAHAN" DAHA SONRA BAŞKENTİ
BALASA

"BUĞRA KARA HAKAN" ADIYLA BATIDA OTURAN İKİNCİ HÜKÜMDARIN BAŞKENTİ BAZAN KAŞGAR, BAZAN DA TERAZ İDİ. AYRICA DÖRT ALT HÜKÜMDAR, BUNLARIN DA ALTI TANE VEKİLİ BULUNUYORDU.

AYNI SÜLÂLEYE MENSUP VEKİLLERİN YANI SIRA YÜ-RÜTME YETKİSİ BİR KURU-LA AİTTİ. BUNUN DA BA-ŞINDA "YUĞRUS" YER ALIRDI.
HÜKÜMET KURULU ŞU ÜYELERDEN MEYDANA GELİRDİ: BAŞKOMUTAN (SUBAŞI), HÂCİB (SARAY NAZIRI), BİTİKÇİ, AĞAÇİ (MALİYE NAZIRI).

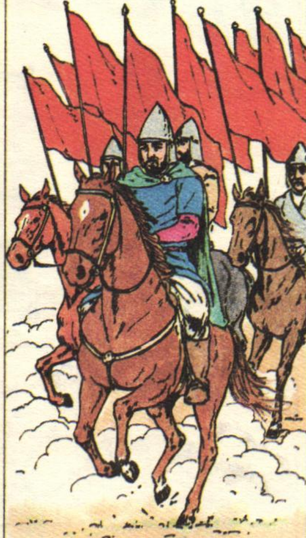

ORDUNUN ÇEKİRDEĞİNİ KARLUK VE ÇİĞİL BOYLARINDAN TOPLANAN ERLER OLUŞTURURDU. ŞEHİR CİVARINDA KURULAN ÇADIRLARDA YAŞAYAN ORDU BÜNYESİNDE BİR AKINCI TERTİBATI.....

...GECE DÜŞMAN KARAKOLLARINI BASMAKLA GÖREVLİ SÜVARİ KUVVETLERİ....

....ORDUYU BASKINDAN KORUYA-
CAK TERTİBAT, HIZLI HABERLEŞ-
MEYİ SAĞLAYAN VE DAĞLARIN
TEPESİNE MİNARE GİBİ YER-
LEŞTİRİLEN ATEŞ KULELERİ
VARDI.

ORDUDAKİ ERLERİN SAYISINI, YİYECEK VE GİYECEK MEVCUDUNU GÖSTEREN DÜZGÜN DEFTERLER TUTULURDU.

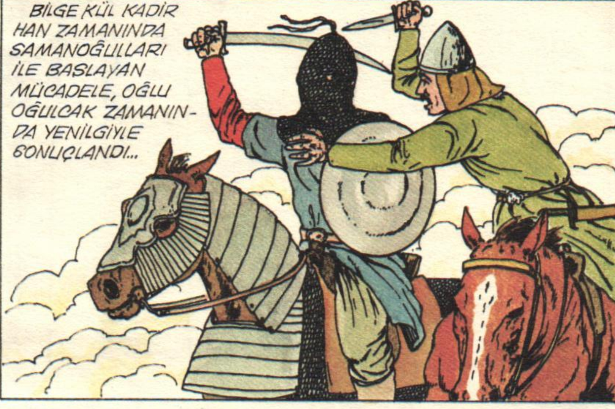

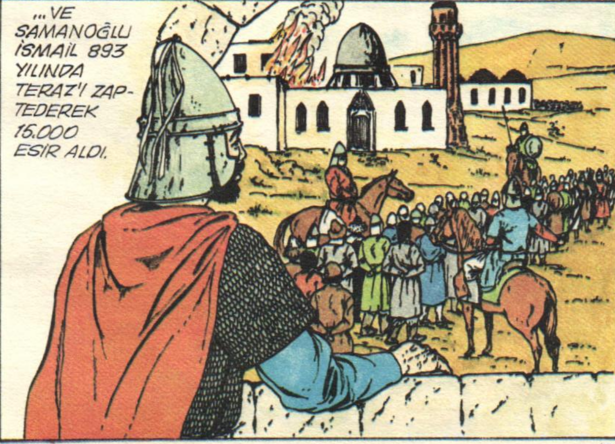

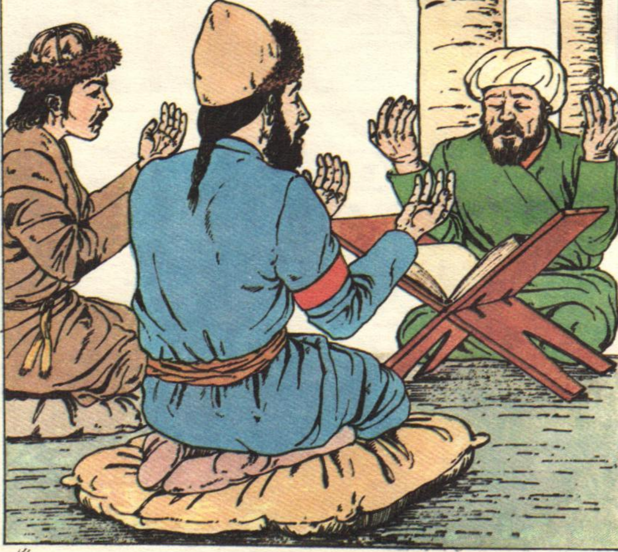
HAN'A AİT İPEKTEN DOKUNMUŞ DOKUZ BAYRAĞIN RENGİ KIRMIZIYDI.

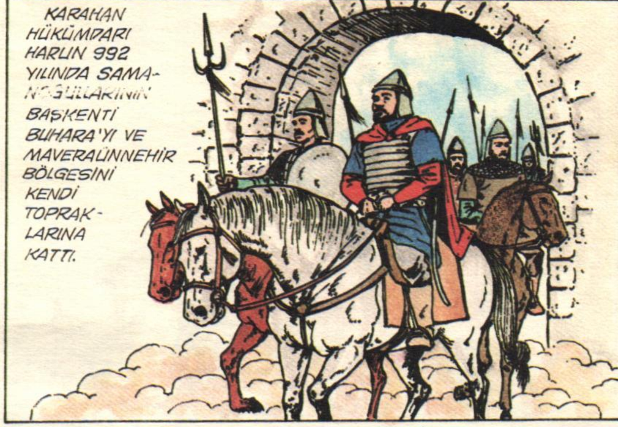

HÜKÜMDARLIK ALÂMETİ OLMAK ÜZERE HAN'IN BAŞINA, YİNE AL İPEKTEN BİR ŞEMSİYE TUTULURDU.

AYRICA ORDUYA AİT BİR MIZIKA VE DÜZGÜN BİR POSTA TEŞKİLÂTI VARDI.

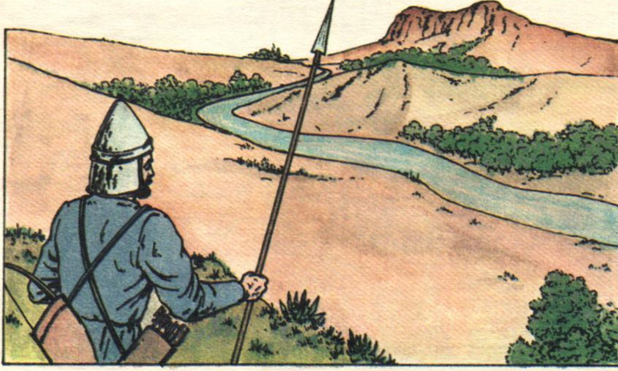

BİLGE KÜL KADİR HAN ZAMANINDA SAMANOĞULLARI İLE BAŞLAYAN MÜCADELE, OĞLU OĞULCAK ZAMANIN-DA YENİLGİYLE SONUÇLANDI...

...VE SAMANOĞLU İSMAİL 893 YILINDA TERAZ'I ZAP-TEDEREK 15.000 ESİR ALDI.

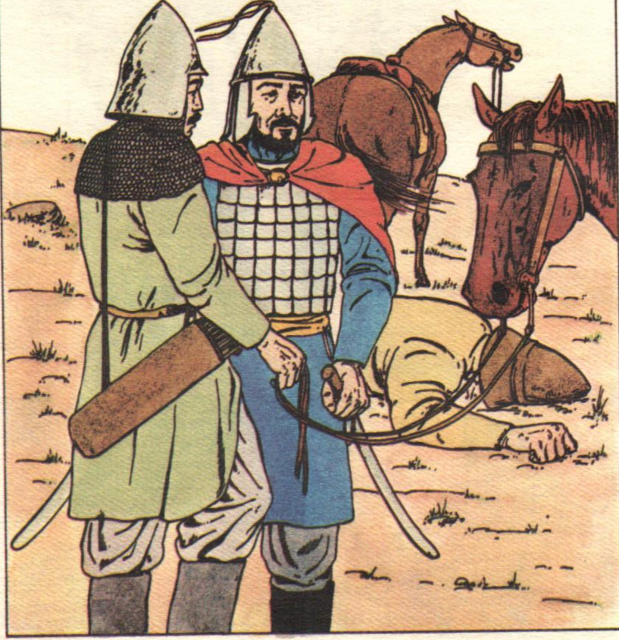

OĞULCAK'IN YEĞENİ SATUK İLE SİYASİ BİR ÇEKİŞME NEDENİYLE KARAHANLILARA SIĞINAN SAMANOĞLU PRENSİ ARASINDA BİR DOSTLUK KURULMASI SONUCU BAŞKENTLERİNİ KAŞGAR'A TAŞIYAN BATI KARAHAN-LILAR MÜSLÜMANLIĞI KABUL ETTİLER. SATUK, ABDÜLKERİM ADINI ALDI (920).

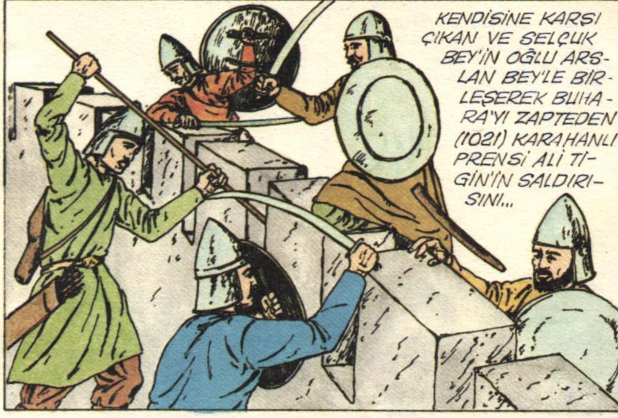

999 YILINDA İSE SAMANOĞULLARI DEVLETİ TAMAMEN ORTADAN KALKTI. KARAHANLILARLA GAZNELİLER ARASINDA AMU-DERYA NEHRİ SINIR KABUL EDİLDİ (1001).

YUSUF KADİR HAN, GAZNELİ MAHMUD İLE
YAPTIĞI İTTİFAK SONUCUNDA DOĞUYA SAL-
DIRARAK ARSLAN HAN'IN BAŞKENTİNİ
ELE GEÇİRDİ.

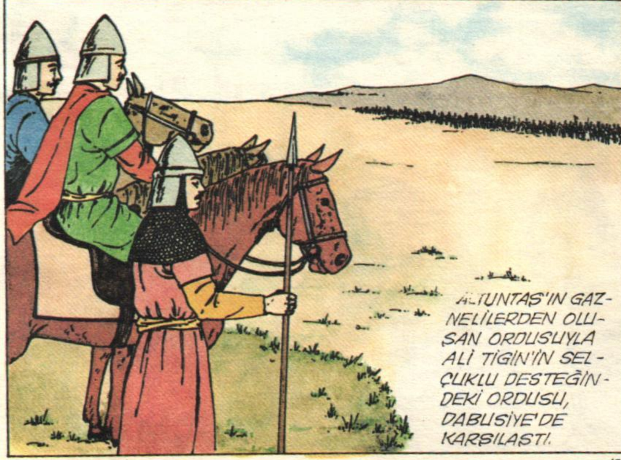

KENDİSİNE KARŞI ÇIKAN VE SELÇUK BEY'İN OĞLU ARS-LAN BEY'LE BİR-LEŞEREK BUHA-RA'YI ZAPTEDEN (1021) KARAHANLI PRENSİ ALİ Tİ-GİN'İN SALDIRI-SINI...

...YİNE SUL-TAN MAHMUD'UN YARDIMIYLA GERİ PÜSKÜRTTÜ VE ARSLAN'I HİNDİS-TAN'DA BİR KALEYE HAPSETTİ.

BU ARADA MAHMUD'LA
YUSUF KADİR HAN'IN ARKA
ARKAYA ÖLÜMÜ ALİ TİGİN'İN
İŞİNİ KOLAYLAŞTIRMIŞTI.

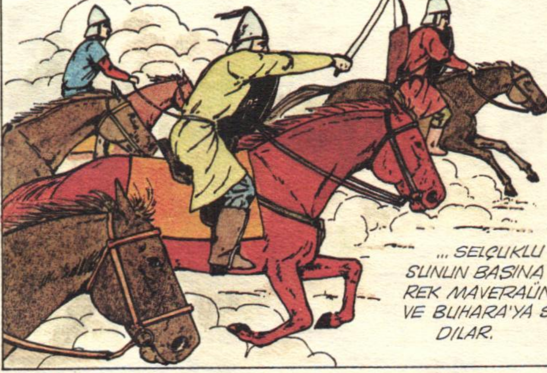

1087 YILINDA MAVERAÜN-
NEHİR'İ ZAPTEDEREK HÜKÜM-
DARLIĞINI İLÂN ETTİ.

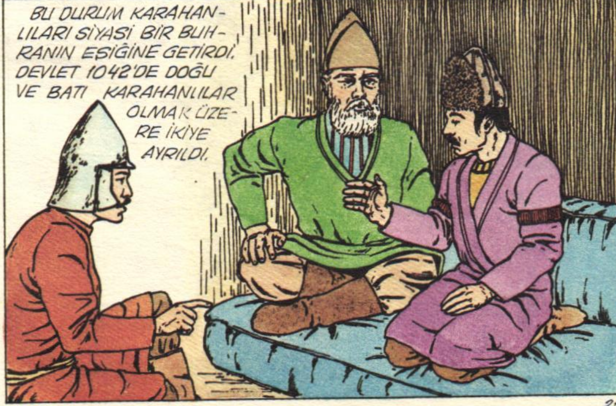

BUNUN ÜZERİNE YUSUF KADİR HAN'IN OĞLU, GAZNELİ MAHMUD'UN YERİNE GE- ÇEN OĞLU MESUD'DAN YARDIM İSTEDİ. HAREZM VALİSİ ALTUNTAŞ YARDIM GÖ- REVİNİ ÜSTLENEREK GÜÇLÜ BIR ORDU KURDU.

ALTUNTAŞ'IN GAZ- NELİLERDEN OLU- ŞAN ORDUSUYLA ALİ TİGİN'İN SEL- ÇUKLU DESTEĞİN- DEKİ ORDUSU, DABUSİYE'DE KARŞILAŞTI.

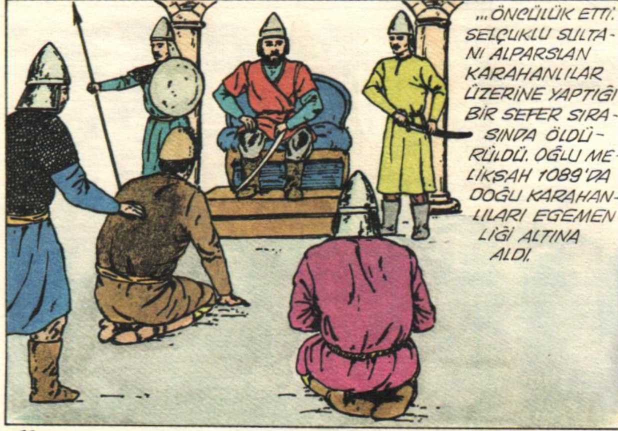

ÇOK KANLI GEÇEN MEYDAN SAVAŞINDAN SONRA İKİ TARAF ARASINDA BARIŞ İMZALANDI (1032). ALTUNTAŞ BU SAVAŞTA AĞIR YARA ALMASI-NA RAĞMEN ALİ TİGİN'İ DURDURMAYI BAŞARMIŞTI.

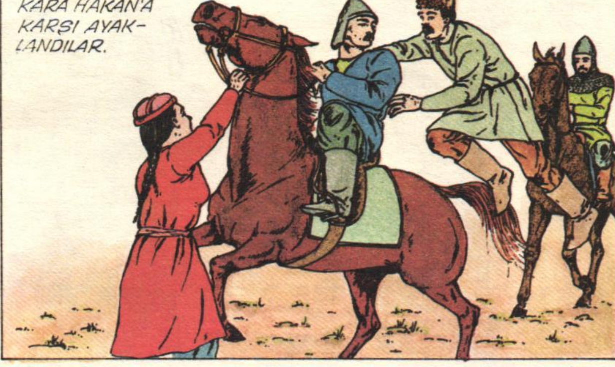

ALTUNTAŞ'IN YERİNE GEÇEN OĞLU HARUN İLE ALİ TİGİN, GAZNELİ MESUD ALEYHİNE BİR ANLAŞMA YAPARAK MAVERAÜNNEHİR'İ ARALA-RINDA PAYLAŞTILAR.

ALİ TİGİN'İN, YEĞENLERİ YUSUF YABGU'YU ÖLDÜRMELERİNE KIZAN TUĞRUL VE ÇAĞRI BEYLER...
... SELÇUKLU ORDUSUNUN BAŞINA GEÇEREK MAVERAÜNNEHİR VE BUHARA'YA SALDIRDILAR.

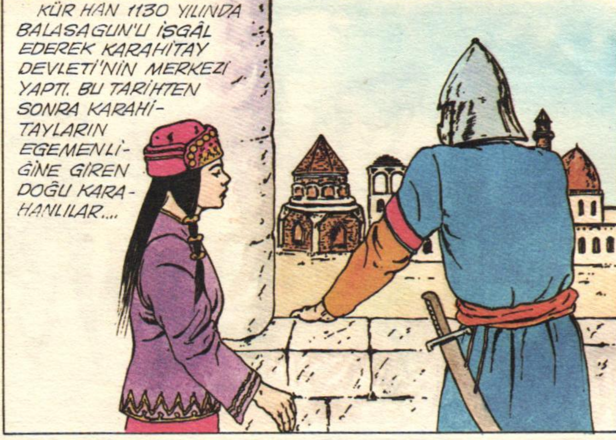

BU DURUM KARAHANLILARI SİYASİ BİR BUHRANIN EŞİĞİNE GETİRDİ. DEVLET 1042'DE DOĞU VE BATI KARAHANLILAR OLMAK ÜZERE İKİYE AYRILDI.

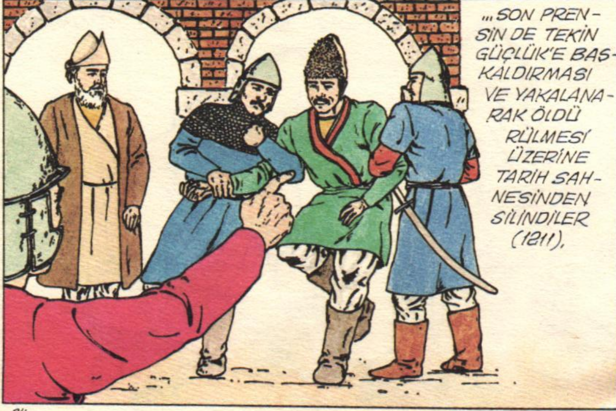

BAŞKENTLERİ BALASA-
GUN OLAN DOĞU KARAHANLI
DEVLETİ ÖNCE TÜRKMENLE-
Rİ YENEREK MÜSLÜMANLI-
ĞIN TÜRKMENLER ARASINDA
YAYILMASINA....

...ÖNCÜLÜK ETTİ.
SELÇUKLU SULTA-
NI ALPARSLAN
KARAHANLILAR
ÜZERİNE YAPTIĞI
BİR SEFER SIRA-
SINDA ÖLDÜ-
RÜLDÜ. OĞLU ME-
LİKŞAH 1089'DA
DOĞU KARAHAN-
LILARI EGEMEN-
LİĞİ ALTINA
ALDI.

SELÇUKLU SULTANI SENCER ZAMANINDA DOĞU KARAHAN-
LILARA BAĞLI OLAN KARLUKLAR İLE
KANLILAR, ARSLAN
KARA HAKAN'A
KARŞI AYAK-
LANDILAR.

ARSLAN KARA HAKAN, KOMŞUSU
KARAHİTAY HÜKÜMDARI KÜR HAN'DAN
YARDIM İSTEDİ.

KÜR HAN 1130 YILINDA BALASAGUN'U İŞGÂL EDEREK KARAHİTAY DEVLETİ'NİN MERKEZİ YAPTI. BU TARİHTEN SONRA KARAHİ-TAYLARIN EGEMENLİ-ĞİNE GİREN DOĞU KARA-HANLILAR....

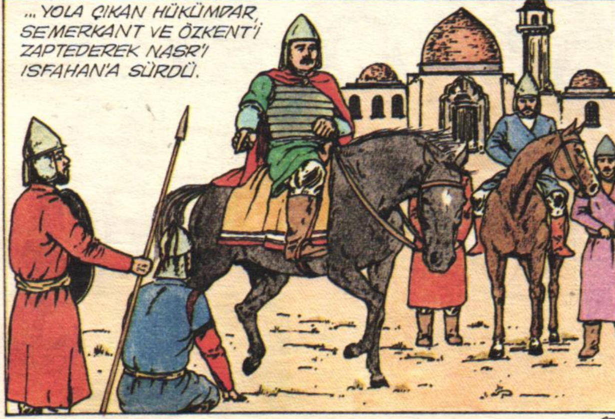

...SON PREN-SİN DE TEKİN GÜÇLÜK'E BAŞ-KALDIRMASI VE YAKALANA-RAK ÖLDÜ-RÜLMESİ ÜZERİNE TARİH SAH-NESİNDEN SİLİNDİLER (1211).

MAVERA-
ÜNNEHİR VE
FERGANA'NIN
BİR BÖLÜMÜ-
NÜ YURT
EDİNMİŞ OLAN
BATI KARAHANLI
DEVLETİ'NİN
BÜYÜK HAKANI
ÖNCELERİ
ÖZKENT'E
YERLEŞMİŞ,
DAHA SONRA
SEMERKANT'A
TAŞINMIŞTI.
ORTAK KAĞANIN
MERKEZİ İSE
BUHARA İDİ.

I. İBRAHİM'İN (1052-1068) YERİNE GEÇEN OĞLU NASR
(1068-1080) SELÇUKLULARLA
SAVAŞARAK BELH'E KADAR
GELDİ...

...FAKAT MELİKŞAH'IN ÜZERİNE GELDİĞİNİ HABER ALINCA
GERİ ÇEKİLMEK ZORUNDA KALDI. VEZİR NİZAM'ÜL MÜLK'ÜN YAR-
DIMIYLA BARIŞ YAPILDI.

NASR DA BABASI GİBİ ÂLİMLERLE GEÇİNEMİYORDU. ÂLİMLERİN MELİKŞAH'TAN YARDIM İSTEMESİ ÜZERİNE...

...YOLA ÇIKAN HÜKÜMDAR, SEMERKANT VE ÖZKENT'İ ZAPTEDEREK NASR'I ISFAHAN'A SÜRDÜ.

ARTIK BATI KARAHAN HÜKÜMDARLARI SELÇUKLULAR TARAFINDAN BİRER VALİ SIFATIYLA ATANIYORLAR, BU DURUM DA SÜREKLİ İÇ KARISIKLIKLARA YOL AÇIYORDU.

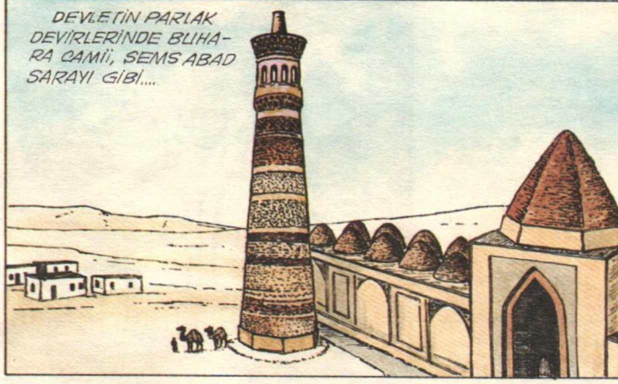
BU KARISIKLIKLAR KATAVAN SAVAŞI'NA (1141) KADAR DEVAM ETTİ. BATI KARAHAN HÜKÜMDARI ÜLKEYİ İŞGÂL EDEN KARAHİTAYLARA YENİLEREK SEMERKANT'A KAÇTI.

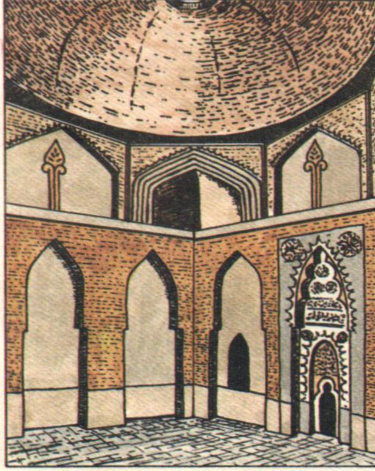

KENDİSİNDEN YARDIM İSTEYEN KARAHAN HÜKÜMDARINI KIRMAYAN SELÇUKLU SULTANI SENCER, KARAHİTAYLARLA YAPTIĞI KATAVAN MEYDAN SAVAŞI SONUNDA 30.000 KADAR KAYIP VEREREK....
... SAVAŞI TERK ETTİ..
BATI KARAHAN DEVLETİ'NİN TOPRAKLARI KARAHİTAYLA-RIN ELİNE GEÇTİ.

DEVLETİN BATI KOLU DA NİŞAPUR VALİSİ TARAFINDAN ORTADAN KALDIRILDI (1163-1164). BATI KARAHANLILARIN KARAHİTAYLAR İDARESİNDEKİ SON HÜKÜMDARI OSMAN'IN BAZAN HAREZMŞAHLARA YANAŞIP KARAHİTAYLARA DÜŞMANCA TAVIR ALMASI...

...BAZAN DA BUNUN TAMAMEN AKSİNİ YAPMASI DEVLETİN ÇÖKÜŞÜNÜ HIZLANDIRDI. BUNA KIZAN HAREZMŞAH, OSMAN'I ÖLDÜREREK BATI KARAHAN DEVLETİNE SON VERDİ (1212).

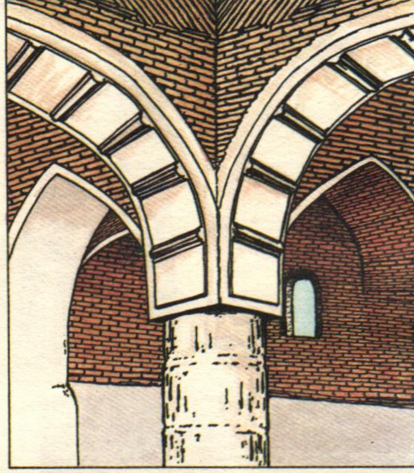

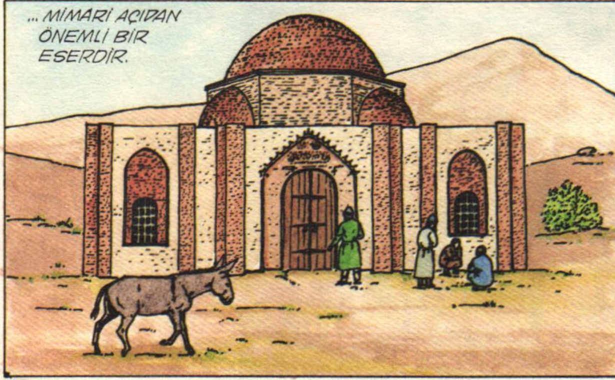

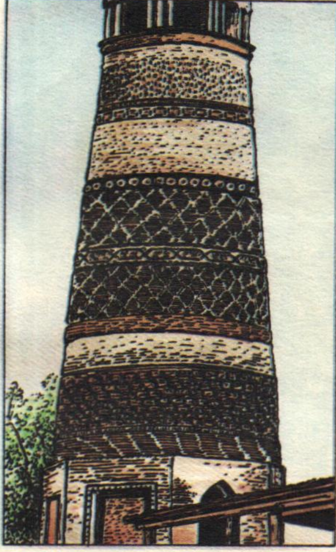
... İSLÂM UYGARLIĞI-
NIN MİMARİ ÖRNEK-
LERİNDEN OLAN ÇOK
SAYIDA CAMİ, MESCİT,
MEDRESE HAN VE
HAMAM İNSA EDİL-
MİŞTİ .
KERPİÇTEN YAPILAN
İLK CAMİLER, İNCE İŞ-
LENMİŞ SÜSLEMELER-
LE KAPLIYDI. BUNUN
EN GÜZEL ÖRNEĞİ
SİR KEBİR CAMİİ
MİHRABINDA GÖRÜL-
MEKTEDİR.

BUHARA'NIN 40 km. YAKININDA XI. YÜZYILDAN KALMA KIŞLAK HAZARA CAMİİ, PLÂN VE MİMARİ BAKIMINDAN SON DERECE İLGİ ÇEKİCİDİR.

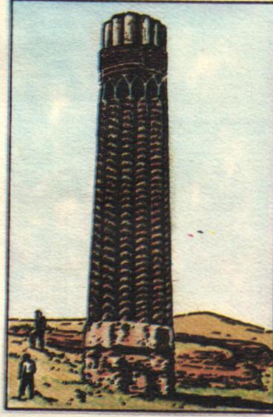
ESKİ MERV'İN 30 km. YAKININDA TALHATAN BABA'DA BULUNAN CAMİ, TAMAMEN TUĞLADAN YAPILMIŞ OLUP....

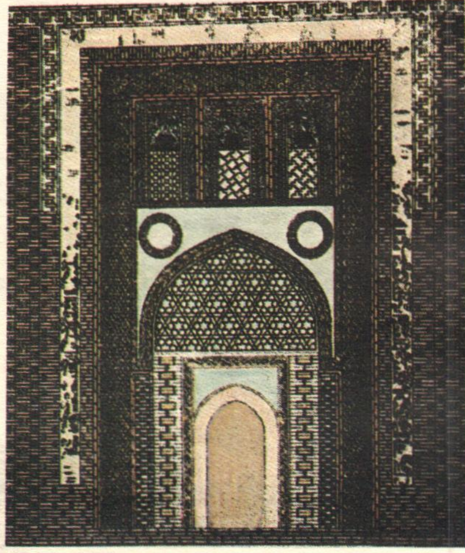

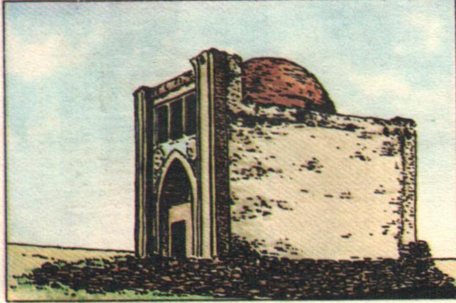
BUHARA'DAKİ ESER-
LERİN ÇOĞU MUHAMMED
BİN SÜLEYMAN ARSLAN
HAN (1087-1130) TARA-
FINDAN YAPTIRILMIŞTIR.
ŞEHRE HAKİM OLAN
MİNARE, KARAHANLI
DEVRİNİN CANLI BİR
HATIRASI OLARAK
YÜKSELİR.

TÜRKİSTAN'DAKİ TARİHİ
MİNARELER, HEP KARAHAN
MİMARİSİ ÖRNEKLERİDİR.

KARAHANLILAR DEVRİNDE TÜRBE MİMARİSİNİN DE İLERİ BİR SEVİYEYE ULAŞTIĞI GÖRÜLMEKTEDİR.

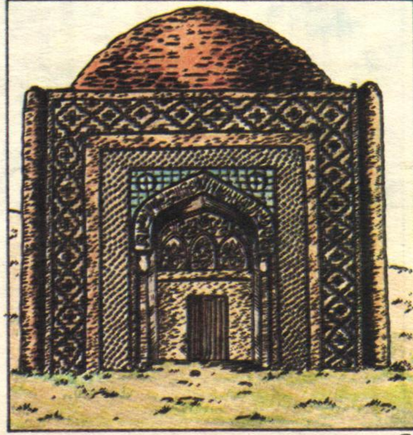

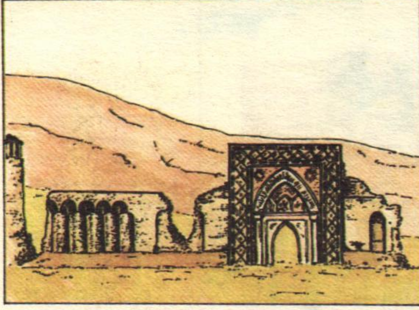
ÖZBEKİSTAN'DA, TİM'DE, 978 TARİHLİ ARAPATA TÜRBESİ, KARAHANLILAR DEVRİNDEN KALMA EN ESKİ MİMARİ ESERDİR.

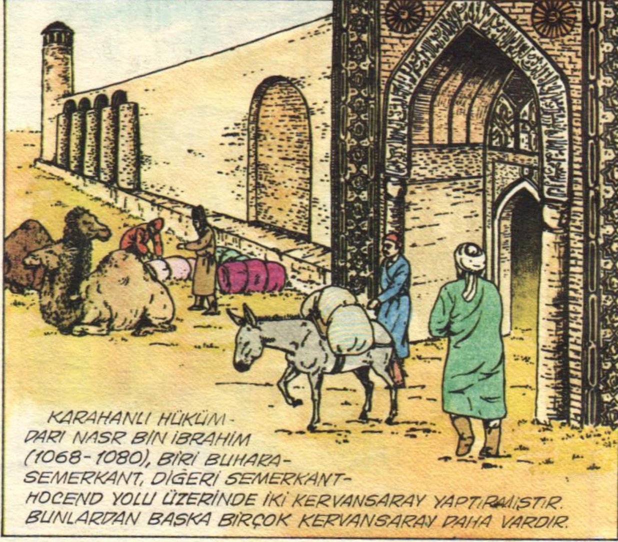
BUGÜN KIRGIZİSTAN'DA BULUNAN AYSEBİBİ VE BALACİHATUN TÜRBELERİ, TÜRK MİMARLIK SANATININ ÖNEMLİ ESERLERİNİ OLUŞTURURLAR.

YİNE KIRGIZİSTAN'DA, FERGANA VADİSİNİN DOĞUSUNA DÜŞEN ÖZKENT'TE, CELALEDDİN HÜSEYİN'E AİT TÜRBE, KARAHANLILAR DEVRİ TÜRK MİMARİSİNDE ÇIĞIR AÇAN ÖNEMLİ BİR ÖRNEKTİR.

TÜRK MİMARİ-
SİNDE EN ESKİ
KERVANSARAYLAR
KARAHANLILAR-
DAN KALMADIR.
BUNLARA "RIBAT"
ADI VERİLİR.

DOĞU KARAHANLI DEVLETİNDE RESMİ DİL TÜRKÇE'YDİ. ESKİ UYGUR ALFABESİ KULLANILIRDI. BUHARA, SEMERKANT, BALASAGUN VE KAŞGAR ÖNEMLİ BİRER KÜLTÜR MERKE-ZİYDİ.

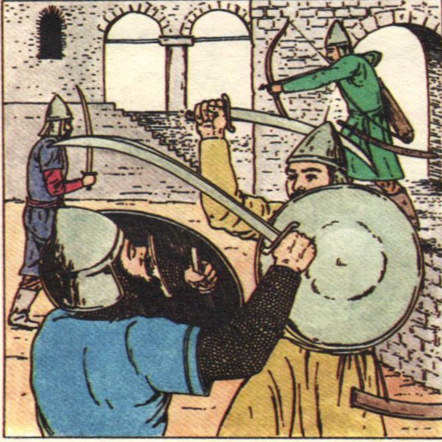

TÜRKÇE KALEME ALINAN ESERLERİN BAŞINDA BALASA-GUNLU YUSUF HAS HACİB TARAFINDAN YAZILAN VE HÜKÜM-DAR EBU ALİ HASAN'A İTHAF EDİLEN KUTAT-GU BİLİG (SAADET VEREN BİLGİ) GELİR (1069-1070).

6500'DEN FAZLA BEYİT-TEN OLUŞAN BU MANZUM ESER, TÜRK DEVLET DÜŞÜN-CESİ, KANUN ANLAYIŞI, HÂKİ-MİYET TELÂKKİSİ VE SİYASET GÖRÜŞÜ BAKIMINDAN BİR ŞAHESERDİR.

KAŞGARLI MAHMUD'UN 1074 YILINDA TAMAMLANAN DİVAN-I LUGAT'ÜT-TÜRK ADLI ESERİ İSE ARAPLARA TÜRKÇE'Yİ ÖĞRETMEK AMACINI TAŞIR.

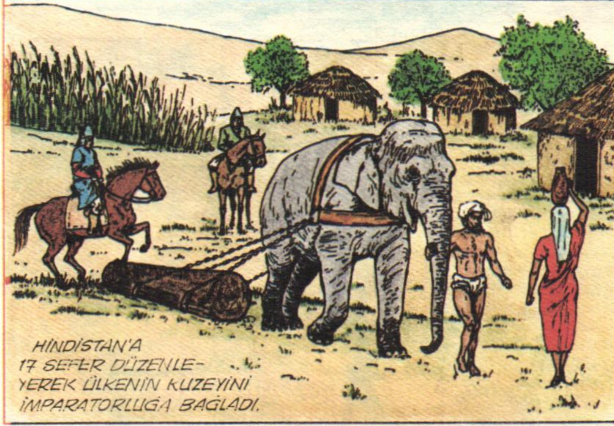

KARAHANLI DEVLETİ İLK MÜSLÜMAN-TÜRK DEVLETİ OLMASI BAKIMINDAN DAHA ÇOK TÜRK VASFI TAŞIDIĞI HALDE ONU İZLEYEN GAZNE DEVLETİ'NDE İSLAMÎ ÖZELLİKLER DAHA AĞIR BASAR.
GAZNE DEVLETİ'Nİ AFGANİSTAN'DA KURAN KİŞİ, SAMANOĞULLARI ORDUSUNDA KOMUTANLIĞA KADAR YÜKSELMİŞ OLAN ALP TEGİN'DİR. I. ABDÜLMELİK TARAFINDAN HORASAN VALİLİĞİNE GETİRİLEN (961) ALP TEGİN, MANSUR BİN NUH ZAMANINDA BU GÖREVDEN ALINDI.

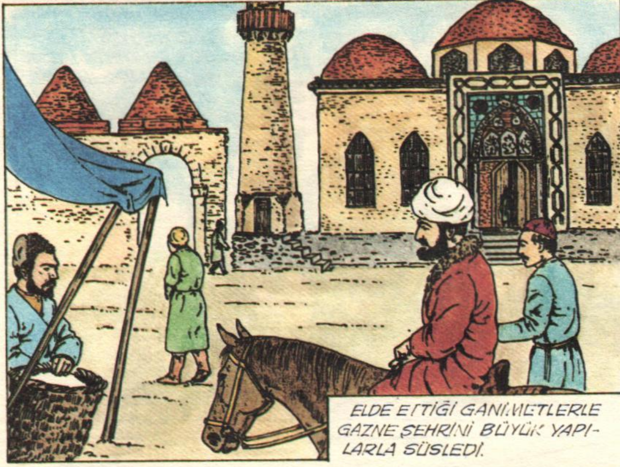

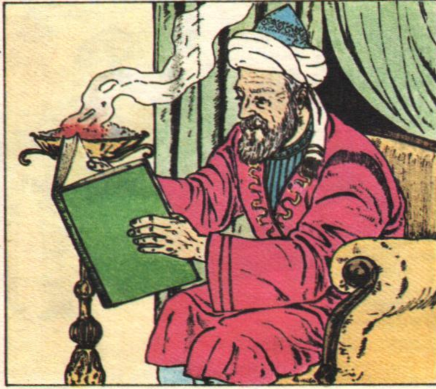

BİLGE VE SEBÜK TEKİN ADLI HÜKÜMDARLAR ZAMANINDA DEVLET GENİŞLEMEYE DEVAM ETTİ. SEBÜK TEKİN'İN ÖLÜMÜNDEN SONRA OĞULLARI İSMAİL VE MAHMUD ARASINDA ÇIKAN TAHT KAVGALARI BÜYÜK KARDEŞİN LEHİNE SONUÇLANDI.

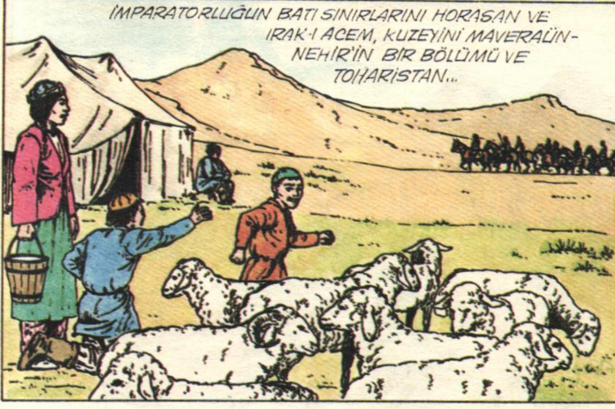

ORDUNUN DA DESTEĞİYLE MAHMUD 997'DE TAHTA GEÇTİ VE SAMANOĞULLARI DEVLETİ'NİN YIKILMASINDAN SONRA KARAHANLILARLA BİR BARIŞ İMZALADI (1001).

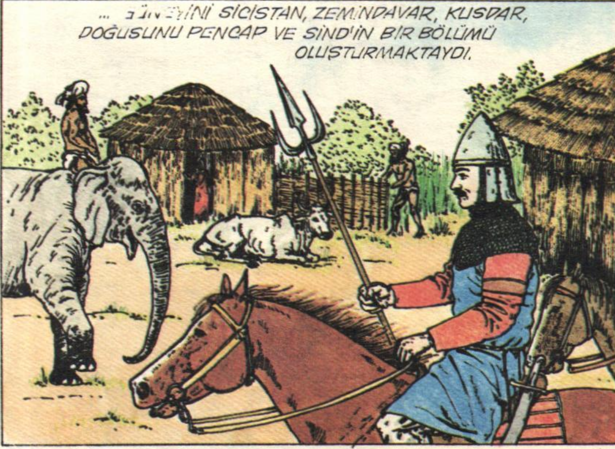

HİNDİSTAN'A 17 SEFER DÜZENLEYEREK ÜLKENİN KUZEYİNİ İMPARATORLUĞA BAĞLADI.

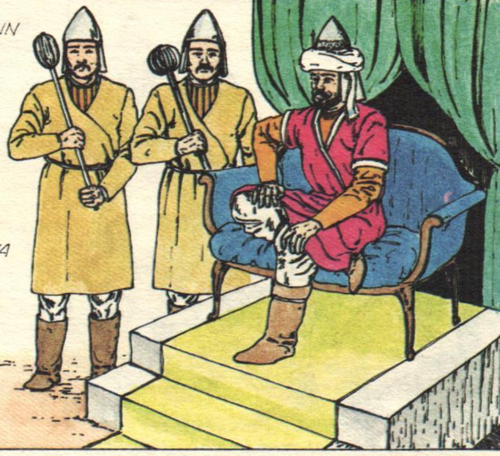

SELÇUKLU VE BÜVEYHOĞULLARI AKINLARINI GERİ PÜSKÜRTEREK IRAK-I ACEM'İ ZAPTETTİ. TÜRK-İSLÂM DÜNYASININ YETİŞTİRDİĞİ ENDER ŞAHSİYETLERDEN BİRİ OLAN SULTAN MAHMUD, 65 YILLIK ÖMRÜNÜN 45 YILINI PUTPERESTLER, ÖZELLİKLE İSLÂM ÂLEMİNDE DAL BUDAK SARAN BÖLÜCÜ BATINİ CEREYANLARA KARŞI MÜCADELE VERMEKLE GEÇİRDİ. HİNDİSTAN'DA İSLÂMİYET İLK KEZ ONUN DEVRİNDE YAYILDI.

İMPARATORLUĞUN BATI SINIRLARINI HORASAN VE IRAK-I ACEM, KUZEYİNİ MAVERAÜN-NEHİR'İN BİR BÖLÜMÜ VE TOHARİSTAN...

... GÜNEYİNİ SİCİSTAN, ZEMİNDAVAR, KUSDAR, DOĞUSUNU PENCAP VE SİND'İN BİR BÖLÜMÜ OLUŞTURMAKTAYDI.

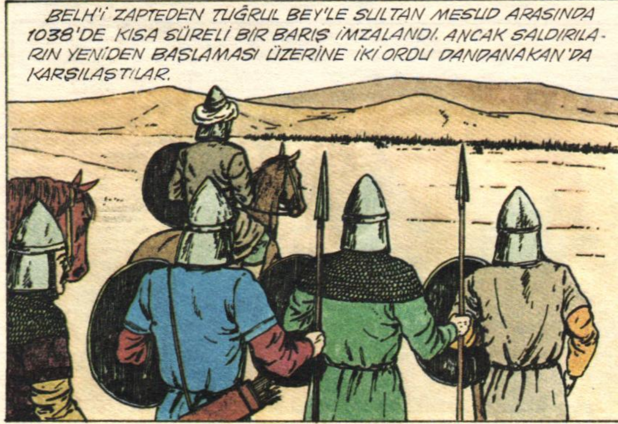

GURLULAR VE AFGANLILAR, GAZNELİLE-
RİN BOYUNDURUĞU ALTINA GİRMİŞLERDİ.
ASKERİ FETİHLERİN
TEMEL GAYESİ ŞİİLİĞİN
YAYILMASINI ÖNLEMEK
VE HİNDİSTAN'DA MÜS-
LÜMANLIĞIN YAYILMA-
SINI SAĞLAMAKTI.

SULTAN MAHMUD'UN ÖLÜMÜYLE BAŞLAYAN ZAYIFLA- MANIN BAŞLICA NEDENLE- RİNDEN BİRİ İSE DEVLETİN DİSİPLİNLİ BİR ORDUYA SAHİP OLMAYI- ŞIYDI.

GURLULAR, AFGANLILAR, HİNTLİLER VE TÜRKLERDEN MEYDANA GELEN GAZNE ORDU- SUNDA BİRLİĞİ SAĞLAMAK BU AÇIDAN ÇOK ZORDU.

MAHMUD'UN ÖLÜMÜNDEN SONRA KARDEŞİNİ TAHTTAN İNDİREREK BAŞA GEÇEN MESUD (1030) TUĞRUL VE ÇAĞRI BEYLERİN KOMUTASINDA HERAT'I ZAPTEDEN SELÇUKLULARLA SAVAŞMAK ZORUNDA KALDI.

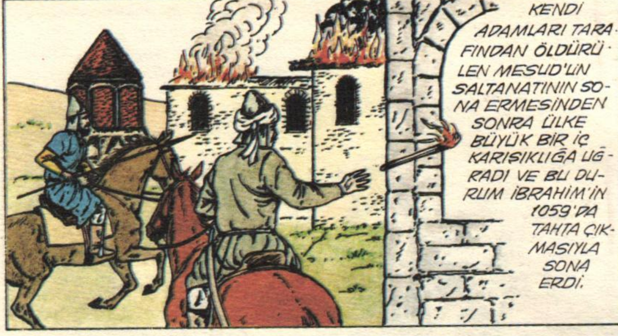

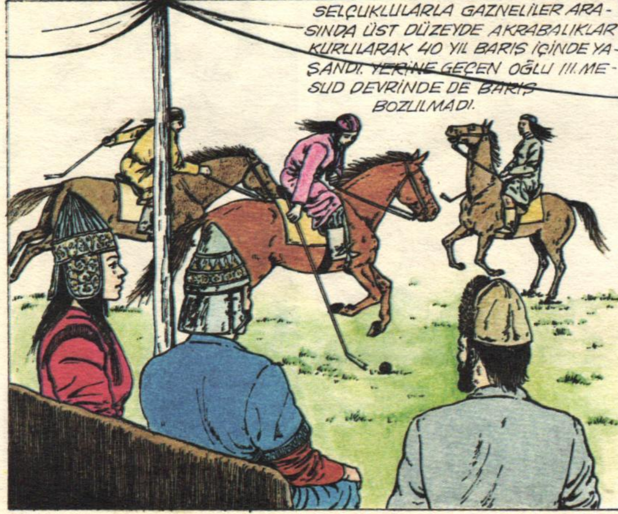

SULTAN MESUD BU SAVAŞTA KAHRAMANCA ÇARPIŞTIYSA DA ORDUSUNUN YENİLMESİNE ENGEL OLAMADI VE GAZNE'YE DOĞRU KAÇTI (1040).

TUĞRUL BEY GAZNELİLERE AİT TOPRAKLARI ELE GEÇİREREK BÜYÜK SELÇUKLU İMPARATORLUĞU'NU KURDU.

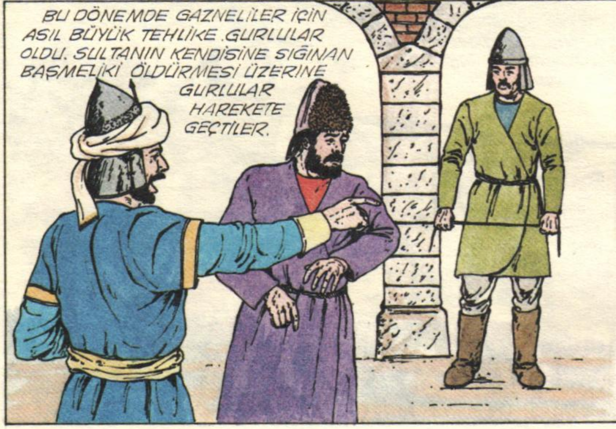

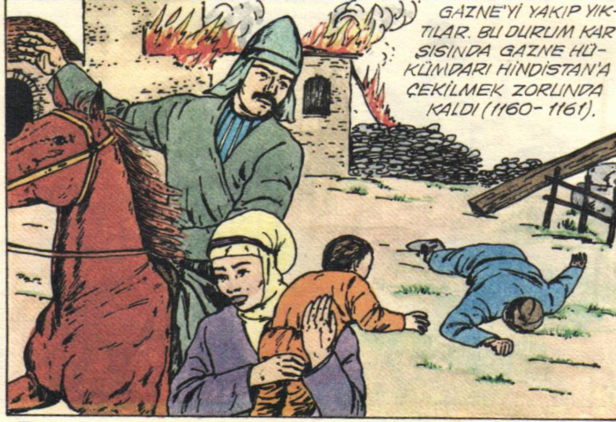

KENDİ ADAMLARI TARAFINDAN ÖLDÜRÜLEN MESUD'UN SALTANATININ SONA ERMESİNDEN SONRA ÜLKE BÜYÜK BİR İÇ KARIŞIKLIĞA UĞRADI VE BU DURUM İBRAHİM'İN 1059'DA TAHTA ÇIKMASIYLA SONA ERDİ.

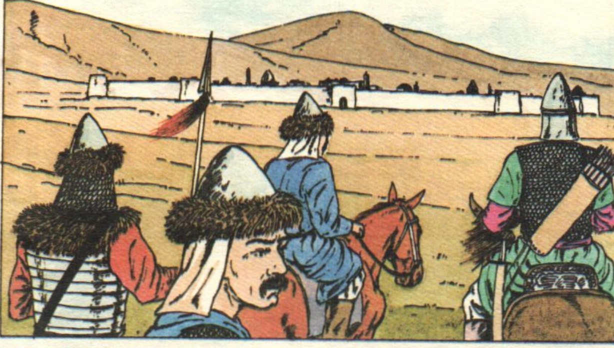

SELÇUKLULARLA GAZNELİLER ARASINDA ÜST DÜZEYDE AKRABALIKLAR KURULARAK 40 YIL BARIŞ İÇİNDE YAŞANDI. YERİNE GEÇEN OĞLU III. MESUD DEVRİNDE DE BARIŞ BOZULMADI.

III. MESUD'UN ÖLÜMÜNDEN SONRA TAHTA GEÇEN OĞLU İLE SULTAN SENCER'İN ARALARININ AÇILMASI SAVAŞLA SONUÇLANDI.

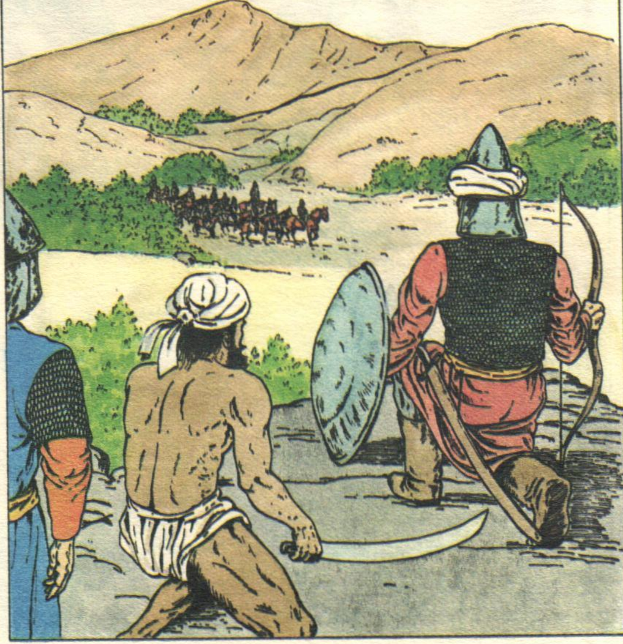

SENCER GAZNELİLERİ YENEREK ÜLKEYİ KENDİSİNE BAĞLI BİR PRENSLİK HALİNE GETİRDİ (1117).

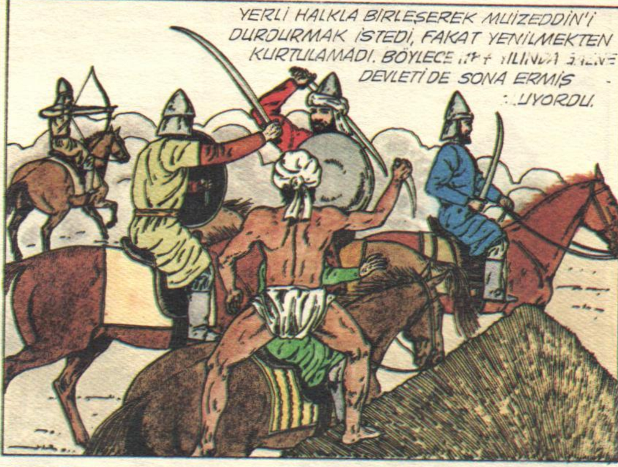

BU DÖNEMDE GAZNELİLER İÇİN ASIL BÜYÜK TEHLİKE GURLULAR OLDU. SULTANIN KENDİSİNE SIĞINAN BAŞMELİKİ ÖLDÜRMESİ ÜZERİNE GURLULAR HAREKETE GEÇTİLER.

GAZNE'Yİ YAKIP YIKTILAR. BU DURUM KARŞISINDA GAZNE HÜKÜMDARI HİNDİSTAN'A ÇEKİLMEK ZORUNDA KALDI (1160-1161).

SELÇUKLULARI YENEN OĞUZLAR, DİĞER SELÇUKLU ŞEHİRLERİ GİBİ GAZNE'YE DE SALDIRMIŞLARDI.

GURLULARIN EN GÜÇLÜ HÜKÜM-DARLARINDAN BİRİ OLAN MUİZEDDİN, OĞUZLARA SALDIRARAK ONLARI ŞEHİRDEN ATTI.

DAHA SONRA HİNDİSTAN'DA YAŞAYAN
GAZNELİLER ÜZERİNE YÜRÜDÜ. GAZNELİLERİN
BAŞINDA HÜSREV MALİK BULUNUYORDU.

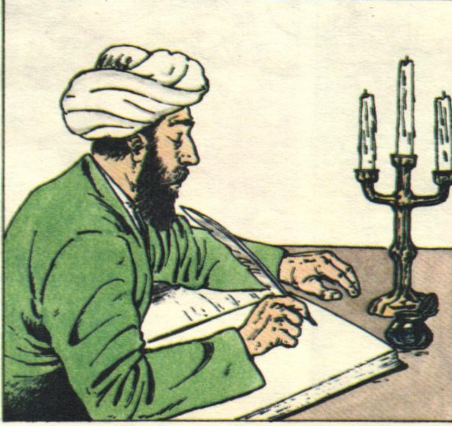

KARAHANLILAR DEVRİNDE YAŞAMIŞ OLAN HOCA AHMED YESEVİ (ölm. 1166), TÜRK TEFEKKÜR TARİHİNİN EN ÖNEMLİ SİMALARINDAN BİRİDİR. TÜRK KÖYLÜSÜNE VE HALKA DİN VE TASAVVUFLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİ TELKİN EDEBİLMEK İÇİN MANZUM OLARAK KALEME ALDIĞI HİKMETLERİ UZUN YILLAR ZEVKLE OKUNMUŞTUR.

KARAHANLILARIN AKSİNE GAZNELİLERİN RESMİ DİLİ ARAPÇA'YDI. ANCAK HALK ARASINDA, ORDUDA VE SARAYDA TÜRKÇE KONUŞULURDU.

BU DEVİRDE EDEBİYAT VE İSLÂMİ İLİMLERE AİT ÇOK SAYIDA ESER YAZILDI. İRAN EDEBİYATI DA EN PARLAK DÖNEMİNİ GAZNE SARAYINDA YAŞAMIŞTI.

SULTAN MAH-
MUD İÇİN "ŞEH-
NAME" ADLI BİR
ESER YAZMIŞ-
TIR. TARİHÇİ
UTBİ, MAHMUD
DEVRİ TARİHİNİ
ARAPÇA KALE-
ME ALDIĞI
GİBİ "ASAR-I
BAKİYE" VE
DİĞER KİTAP-
LARINI DA BU
DİLLE YAZ-
MIŞTIR.

GAZNELİLER NAMINA YAZILMIŞ OLAN BİRÇOK ESER, ONLARIN İLİM VE FENNİN HİMÂYESİNE VERDİKLERİ ÖNEMİ GÖSTERİR. SULTAN MAHMUD DEVRİNİN EN ÖNEMLİ BİLGİNİ, EBU REYHAN EL BİRUNİ'DİR (Ölm. 1051).

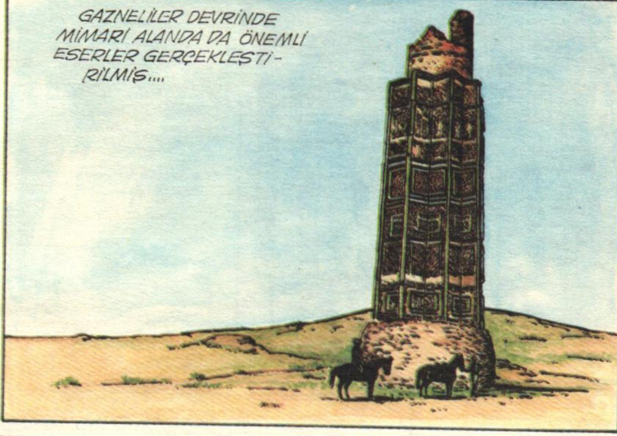

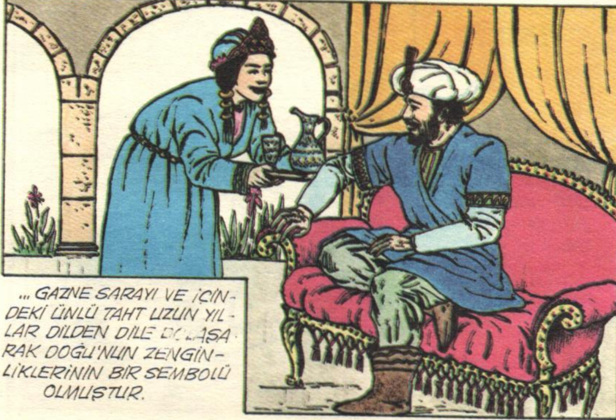

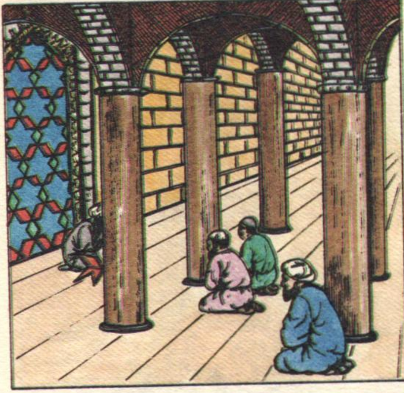
TIB, TABİİ İLİMLER, FİZİK-MATEMATİK, ASTRONOMİ, KRONOLOJİ VE METEOROLOJİ İLİMLERİNDE BÜYÜK İHTİSAS VE MAHARET GÖSTERMİŞ, 110'DAN FAZLA ESER YAZMIŞTIR.

YALNIZ İSLÂM
ÂLEMİNİN DEĞİL,
BÜTÜN DÜNYA-
NIN O DEVİRDE
YETİŞMİŞ EN
BÜYÜK BİLGİN-
LERİNDEN BİRİ
OLAN BÜYÜK
TÜRK ÂLİMİ
BİRUNİ, DÜNYANIN
GÜNEŞ ETRAFINDA
BİR YILDA DÖNDÜ-
ĞÜNDEN BAHSETMİŞ,
GAZNE-İSKENDERİYE
ARASINDAKİ ENLEM
VE BOYLAM DERECE-
LERİNİ TESBİT
ETMİŞTİR.

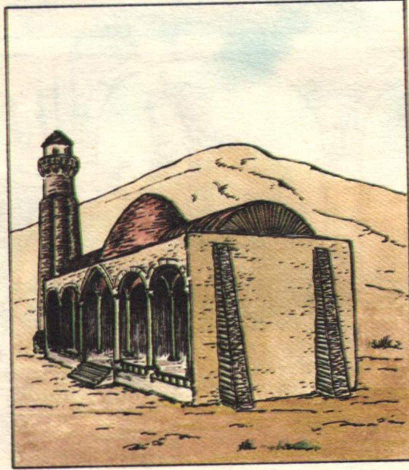

KENDİ BULUŞU OLAN BİR
PİKNOMETRE İLE 16 MADDE-
NİN ÖZGÜL AĞIRLIĞINI GER-
ÇEĞE ÇOK YAKIN BİR ŞEKİLDE
ÖLÇTÜĞÜ VE İLK KEZ OLARAK
ÖZGÜL AĞIRLIK KONUSUNDA
ÖNEMLİ NETİCELER ELDE
ETTİĞİ BİLİNMEKTEDİR.

GAZNELİLER DEVRİNDE
MİMARİ ALANDA DA ÖNEMLİ
ESERLER GERÇEKLEŞTİ-
RİLMİŞ....

... GAZNE SARAYI VE İÇİN-
DEKİ ÜNLÜ TAHT UZUN YIL-
LAR DİLDEN DİLE DOLAŞA-
RAK DOĞU'NUN ZENGİN-
LİKLERİNİN BİR SEMBOLÜ
OLMUŞTUR.

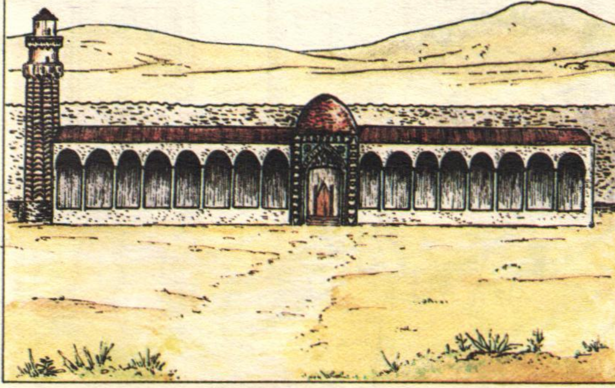
GAZNE'DE SULTAN MAHMUD TARAFINDAN YAPTIRILAN "ARUS ÜL-FELEK CAMİİ" ÇOK RENKLİ SÜSLEMELERİ İLE TANINIR.

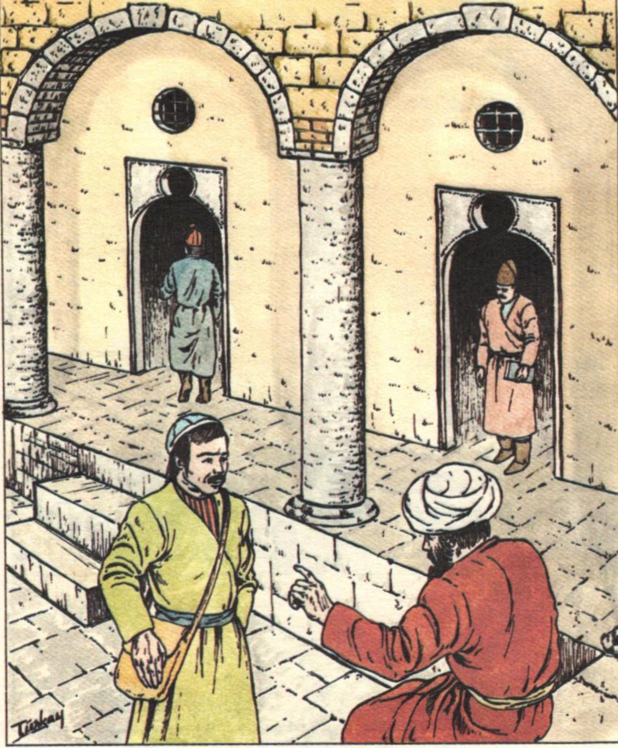

ŞEHİRDE GAZNELİLER DEVRİNDE YAPTIRILAN BİRÇOK CAMİ DAHA VARDIR.

GAZNELİLER DEVRİNDEN KALAN
EN ÖNEMLİ CAMİNİN SON YILLARDA
YAPILAN KAZILARLA PLANI ORTAYA
ÇIKARILMIŞ OLAN LEŞKER-İ BAZAR
ULU CAMİİ OLDUĞU ANLAŞILMAK-
TADIR.

BU YAPININ MİMARİ GELİŞ-
ME AÇISINDAN BÜYÜK ÖNEMİ
VARDIR.

ŞIILIĞE KARŞI SUNNILIĞI GELIŞTIRMEK VE DEVLET MEMURU YETIŞTIRMEK ÜZERE KURULAN MEDRESELERIN TARIHI, XI. YÜZYIL BAŞLARINA, GAZNE'YE KADAR UZANIR. BUNLARDAN GAZNELI MAHMUD ZAMANINDA YAPTIRILAN DÖRT MEDRESENIN ADI BILINMEKTEDIR: BEYHAKIYE, SAIDIYE, EBU SAID EL-ESTERABÂDÎ VE EBU ISHAK EL-ISFERAÎNÎ.
Tüzkan

DÖNEMİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

IX. YÜZYIL
Türklerin Müslüman Araplarla barışçı amaçlarla ilk ilişkileri bu döneme rastlar.

840
Müslüman ilk Türk toplumu olan Karahanlılar, bağımsızlıklarını ilan ederek Ordu başkent olmak üzere bir devlet kurdular.

920
Karahanlıların, Samanoğulları ile kurulan dostluk sonucu başkentlerini Kaşgar'a taşıyan batı Kanadı, Müslümanlığı kabul etti.

962
Ordu komutanlarından biri durumunda olan Alp Tegin, Samanoğulları Devleti'ne başkaldırarak Gazne' de bir devlet kurdu.

X. YÜZYIL SONU
Samanoğulları Devleti Karahanlılar tarafından 999'da ortadan kaldırıldı.

1040
Selçuklularla Gazneliler arasında meydana gelen Dandanakan Savaşı, Gazne sultanı Mesud'un yenilgisiyle sonuçlandı. Tuğrul Bey Gazne topraklarını ele geçirerek Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nu kurdu.

1042
Selçuklu akınlarının başlattığı buhran sonucu Karahanlı Devleti Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrıldı.

1160-1187
Gurlular ve Oğuzların saldırıları sonucu Gazne Devleti yıkıldı.

1211-1212
Doğu Karahanlılar Devleti'ne Karahitaylar, Batı Karahanlılar Devleti'ne Harezmşahlar tarafından son verildi.